թեամբ յանձնառու եղաւ փոխադրելու վան ս. Խրիմեանի անուամբ, մնացեալ ապառիկները երբ կը ժողովվին, շուտով կուղարկվին։

Եթէ այսպիսի յաջողութեամբ անցաւ մեր հոգևոր կօնցէրտը, ժողովեցաւ յիշեալ գումարը և համեմատաբար ծախքը սակաւ եղաւ, սորա պատճառը մեծ մասամբ պէտք է վերաբերել հայ ժողովրդի ի սրտէ համակրութեանը և օգնութեանը։ Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճը, ուր տեղի ունեցաւ հոգևոր կօնցերտը, լուսաւորութիւնը և 12 գլուխ. աթոռներ ձրիապէս էր տրուած, ուստի հրապարակաւ շնորհակալութիւն ենք յայտնում Թիֆլիսի ժողովարանի գլխաւորներին և բոլոր անդամներին։ Շնորհակալութիւն ենք յայտնում մեծ. պ. Յ. և Գ. Խատիսեաններին, որոնց կարգադրութեամբ ձրիապէս ստացվեցան ծաղիկներ դահլիճը զարդարելու համար։ Շնորհակալութիւն ենք յայտնում նաև պ. Սալինեանին և մի քանի պարոններին, որոնք կօնցերտի տալու երեկոյեան ձրիապէս տուեցին 28½ գլուխ. աթոռներ։ Շնորհակալութիւն դարձեալ պ. Տէր-Սարգսեանին, որ հարկաւոր եղած բոլոր թղթերը, թէ աֆիշաների և թէ տոմսակների համար, ձրիապէս տուեց, նաև պ. Յովհ. Մարտիրոսեանին, որ ձրիապէս տպագրել տուեց իւր տպարանում թէ աֆիշաները և թէ տոմսակները։ Ի վերջոյ շնորհակալութիւն ենք յայտնում և Թիֆլիսի հասարակութեան, որ իւր ներկայութեամբ ցոյց տուեց իր սէրը և համակրութիւնը դէպի իր թշուառ եղբայրները—Տաճկաստանի սովի երեսից տառապեալ հայերը։

Յարգոյ խմբագիր, խնդրում ենք, որ այս հաշիւը բարեհաճէք տպագրել «Մշակ» լրագրի մօտակայ համարներից մինի մէջ։

Թադէոս քահանայ Խօջայէնիաթեանց, Տէր-Եղնիկ, Ղազարոս սարկաւագ Յովսէփեանց։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, ապրիլի 25-ին

Լսելով որ սովը սարսափելի կոտորածներ է անում Հայաստանի այլ և այլ տեղերում և մանաւանդ Ալաշկերտի գաւառում մեր արիւնակից եղբայրներին, խորը խոցվեցաւ սիրտս, ուստի մտածեցի հանգանակութիւն բանալ ինձ նման օտարական ծառայողների մէջ յօգուտ նոցա, որ և հաւաքվեցաւ միայն 20 րուբլի։ Խնդրեմ ուղարկէք ուր հարկն է և բարեհաճէք տպել նուիրատուների ցուցակը ձեր պատուական լրագրում։

Համբարձում Հայրապետեան 1 ր., Սահակ Ոսկանեան 2 ր., Յակովբ Յակովբեան 25 կ., Յարութիւն Վասիլեան 1 ր., Պետրոս Մելիք-Պետրոսեան 1 ր., Մելքոն Գասպարեան 50 կ., Եղիա Կարապետեան 50 կ., Խաչատուր Ոսկանեան 1 ր., Գաբրիէլ Օհանջանեան 1 ր., Սիմոն Յարութիւնեան 50 կ., Բաղդասարեան 1 ր., Յարութիւն Գիւլիւմեան 1 ր., Յարութիւնեան 20 կ., Յովհաննէս Ոսկանեան 1 ր., Աղէքսանդր Յարութիւնեան 1 ր., Վաչեան 50 կ., Յարութիւն Սափարեան 1 ր., Բաղդասար Մելքոնեան 15 կ., Յ. Ղամբարեան 20 կ., Գաբրիէլ Այվազեան 1 ր., Դաւիթ Մովսիսեան 20 կ., Յ. Միքայէլեան 50 կ., Յարութեան 50 կ., Աթանէս Միքայէլեան 50 կ., Յով. Պետրոսեան 1 ր., Յար. Տէր-Միքայէլեան 50 կ., Դաւիթ Խօջամիրեան 1 ր.։ Ընդամենը 20 րուբլի։

Պետրոս Մելիք-Պետրոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայիսի 12-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Դումայի մէջ քննվեցաւ ձայնաւոր Թայիրօվի ծանուցումն «Մշակ» լրագրի յօդուածի մասին։ Այդ նիւթի վրա կը խօսենք աւելի մանրամասնաբար հետևեալ համարում։

—

Կիրակի, մայիսի 18-ին հայ թատրօնասէրները Արծրունու թատրօնում տալու են երկրորդ ներկայացումն։ Ներկայացումը հետևեալ կերպով է կազմված. առաջին անգամ «Խնկագարի յիշատակարանը», հեղ. Գօգօլի, թարգմ. Յ. Տէր-Գրիգորեանի, հասարակութեան խնդիրքով երկրորդ անգամ «Հաշտարար դատաւորի մօտ», կոմ. 3 արար. փոխադրութիւն Յ. Տէր-Գրիգորեանի և Ջաւէչտ, որի ժամանակ պ. Յ. Տէր-Գրիգորեան կը պատմէ պատկերներ ժողովրդական կեանքից, իսկ տ. Փաչայեան-Տէր-Գրիգորեան կերգէ ռօմանսներ։ Անտրակտներում կածի կամ Վեառօշնիկօվի, կամ զինուորական օրկեստրը։ Տեղերի գները սովորականից ցածր են լինելու հետևեալ կերպով. լօժաներ 5 ր., բաղկաթոռներ I կարգ 2 ր., II և III կարգեր 1 ր. 50 կ., IV և V կարգեր 1 ր. 25 կ., աթոռներ I, II, III և IV կարգեր 1 ր., մնացածները 70 կ., գալերէյ 30 կ.։ Տոմսակները կարելի է ստանալ Արծրունու թատրօնի կասսայում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները ֆրանսիական կառավարութեան մասին։

Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը այժմ ներքին այնպիսի դժուարութիւնների է հանդիպել, որ կառավարութեան համար վատ հետևանքներ կարող են ունենալ։ Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահ Ժիւլ Գրեվիի այժմեան խորհրդատուները ստիպված են միաժամանակ ընդդիմադրել թէ միապետականներին, որոնք պաշտպանում են եզուիտներին, և թէ սօցիալիստներին, որոնք փորձում են բարձրացնել կօմունայի դրօշակը։ Մի կողմից հոգևոր միաբանութիւնները յայտնում են, որ նրանք կառավարութենից չեն խնդրի իրանց կանօնադրութիւնների հաստատելը, որ չեն փակի իրանց հիմնարկութիւնները մինչև կառավարութիւնը զինաւորված ույժ չը գործ դնի, միւս կողմից սօցիալիստները սպառնում են փողոցային շարժումն անել ի պատիւ 1871 թուականի կօմունայի և երբ կառավարութիւնը յայտնում է, որ այս դէպքում «նրանց հետ կը վարվի օրէնքի համեմատ», նրանք պատասխանում են, որ առանց այդ սպառնալիքի գուցէ միայն 10,000 սօցիալիստներ հաւաքվէին, մինչդեռ այժմ այդ թիւը 5 անգամ կը շատանայ։

Մի և նոյն ժամանակ Ֆրանսիայի հիւսիսային դեպարտամենտներում սկսվում են բանւորների ժողովներ, որոնց ամենքը քաղաքական բնաւորութիւն են տալիս, իսկ պատգամաւորների ժողովի մէջ արմատական կուսակցութիւնը թշնամաբար է վերաբերվում մինիստրութեանը, ասելով, որ նա բաւականաչափ արմատական չէ։

Այժմեան մինիստրութիւնը ստիպված է ընդդիմադրել այդ երկու թշնամական տարրերին, իսկ նրա անդամներից հազիւ թէ երկուսը ընդունակ մարդիկ են, միւսները ոչինչով աչքի չեն ընկնում։ Ֆրէյսինէի մինիստրութեան մէջ, բացի Ֆրէյսինէից չը կայ ոչ մի օրինաւոր պետական մարդ, գոնեա այնպիսի մի եռանդոտ մարդ, որ ձգտէր հասնել մի որոշ նպատակի։ Մինչև անգամ Ժիւլ-Ֆերրի բացառութիւն չէ կազմում։ Այն հաստատամտութիւնը, որ նա ցոյց տուեց կրթութեան օրէնքը քննելու ժամանակ, աւելի շուտ ինքնասիրութենից էր ծագում, քան թէ համոզմունքից։ Ֆերրի այնպէս հեռու է գնացել, որ յետ դառնալ չէ կարող և այդ պատճառով աշխատում է իրագործել իր նախագիծը, որպէս զի չը կորցնի մինիստրի պաշտօնը։

Ինչ կը վերաբերի միւս մինիստրներին, նրանք իսկապէս ժամանակաւորապէս են վարում իրանց պաշտօնները և այդ տեղերը պահում են աւելի ընդունակների համար։ Այդ մարդկերանցից մի քանիսը հիմիկուց արդէն զգում են, որ իրանց պարտականութիւնները կատարելու համար բոլորովին ույժ չունեն։ Հեռագիրը հաղորդեց, որ ներքին գործերի մինիստր Լեպեր հրաժարական տուեց։

Նրա դրութիւնը անտանելի դարձաւ այն ժամանակից, երբ ազգային ժողովը քննում էր ազատ ժողովների օրէնքի նախագիծը, որի քննութեան ժամանակ Լեպեր բազմաթիւ սխալներ արաւ։ Թէպէտ օրէնքի նախագիծը ընդունվեցաւ 263 ձայների բազմութեամբ 204-ի դէմ, բայց ներքին գործերի մինիստրը այնքան սխալներ արաւ, որ նա բացի հրաժարական տալուց ուրիշ ելք չունէր։ Դեռ ևս յայտնի չէ, թէ նրան ո՞վ կը փոխարինի, բայց եթէ այդ պաշտօնը աւելի ընդունակ և եռանդոտ մարդ չը ստանայ, այժմեան մինիստրութիւնը այդ փոփոխութենից բոլորովին չի շահվի և բարոյապէս նոյնքան թոյլ կը լինի, որքան և առաջ։

Այժմեան մինիստրութիւնը այնուամենայնիւ կարող է յաղթող հանդիսանալ, որովհետև նրա բազմաթիւ հակառակորդները միատեսակ նպատակներ չունեն։ Նրանք ամենքը աշխատում են իշխանութենից զրկել Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը, բայց դրանով էլ վերջանում է նրանց նպատակների միատեսակ լինելը։ Գուցէ այդ հանգամանքը առիթ կը տայ բոլոր հանրապետականներին միանալ, ի նկատի ունենալով այն վտանգը, որ սպառնում է հանրապետութեանը այդ կուսակցութեան անմիաբանութիւնը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ ԳՕՇԷՆ

—

Փարիզից «Polit. Corresp.» լրագրին մայիսի 11-ից գրում են։

Գօշէնին Կ. Պօլսի անգլիական դեսպան նշանակելը այստեղ լաւ տպաւորութիւն գործեց։ Յայտնի է, որ անգլիական նախկին դեսպան Լայարդ ֆրանսիական դեսպան Ֆուրնիէի հետ լաւ յարաբերութիւնների մէջ չէր։ Հենրի Լայարդ չափազանց մտերիմ էր թիւրքերի հետ, ինչ կը վերաբերի Գօշէնին, նա շատ հաստատամիտ մարդ է, իսկ Անգլիայի նոր քաղաքականութեան համար Թիւրքիայի վերաբերութեամբ այդպիսի մարդ է հարկաւոր։ Այստեղ յայտնի են այն պատուէրները, որոնք տուած են Գօշէնին, նոյնպէս և այն պատուէրը, որ Բեռլինի դաշնագրի կատարմանն է վերաբերում և որ շատ գուրեկան է Ֆրանսիայի համար։ Այդ պատճառով լօրդ Գրենվիլի շրջաբերականն էլ Ֆրանսիայի քաղաքական բարձր շրջաններում լաւ տպաւորութիւն գործեց։ Ֆրանսիան վաղուց դրդում էր Բ. Դրանը իրագործել Բեռլինի դաշնագիրը և այժմ Անգլիայից էլ պաշտպանված կը լինի։ Այն հանգամանքը, որ Անգլիան այդ գործի սկզբնապատճառ է դառնում, այստեղ շատ բնական և օրինաւոր են համարում։ Ամեն կողմից ցանկութիւն էր յայտնվում համաձայնութեան հասնել և այդ պատճառով պետութիւնների միաբան գործունէութեան համար լաւ հող է պատրաստված։ Ռուսաստանի մէջ էլ վերյիշեալ շրջաբերականը լաւ տպաւորութիւն կը գործի, որովհետև նրա մէջ ասված է, որ Թիւրքիան անպատճառ պէտք է վերանորոգութիւններ մտցնի երկրի մէջ։ Իսկապէս դժուար է պատճառներ գտնել, որոնք թոյլ տային Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններին չընդունել Անգլիայի առաջարկութիւնները այդ դաշնագրի իրագործելու վերաբերութեամբ։ Շրջաբերականի երկու կէտերը չափազանց բաւականացրին Ֆրանսիայի քաղաքական շրջաններին. այդ կէտերը վերաբերում են Հայաստանի, Չերնոգօրիայի և Յունաստանի հարցերին։ Բ. Դուռը իր թուլութեան պատճառով թողեց ալբանցիներին, որ նրանք գրաւեն այն երկիրները, որոնց պէտք է ստանար Չերնոգօրիան։ Դրանով թիւրքաց կառավարութիւնը իր վրա մեծ պատասխանատուութիւն ընդունեց։ Սկզբունքով Ֆրանսիան ընդդէմ չէ Ալբանիայի անկախութեանն անգամ, միայն ընտրած ժամանակը նա անյարմար է գտնում։ Մինչև այժմ կատարված անցքերից երևում է, որ Բ. Դուռը կամ չէ կամենում կամ անկարող է Ալբանիայի մէջ կարգը վերականգնել։ Եթէ նա շտապով զօրքեր կենտրօնացնէր և նորից գրաւէր ամրացած դիրքերը, Եւրօպան ստիպված չէր լինի խառնվել այդ գործի մէջ, իսկ այժմ ամենքը ասում են, որ եւրօպական զօրքեր պէտք է ուղարկվեն Ալբանիա յայտնի երկիրները Չերնոգօրիային յանձնելու համար։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Էրզրում, 1 մայիս

Ոչ միայն հացի սովն է, որ վերջին ծայր կը նեղէ, կը տառապեցնէ մեր ժողովուրդը, այլ և զայն հայթայթելու և պատրաստելու միջոցները կը պակսին մեզ։ Գիւղացին, որ արտավայր հող մը ունի, որին վրա դրած է իր յոյսը, բայց զայն մշակելու համար չունի զոյգ մ'եզ, որ իր արօրը բանեցնէ։ Ոչ թէ սոված ատեն պարտաւորեր է մորթել և ուտել իր անասունները, որ քանի մի օր իւր կեանքը պահելու հնար ունենայ, այլ զէնքը դարերով սարկայնել ճգնող թուրքը զրկած է նրան իր ուժերն, հարկերու փոխարէն խլելով ողորմելի երկրագործի եզները։

Իսկ այդ ճնշումներ, այդ անտանելի հարստահարութիւններ, որքան ֆիզիքապէս և նիւթապէս կը տկարացնեն մեր ժողովուրդը,—այնքան առաւել բարոյական ուժ կազդեն նրան, այնքան առաւել զգալ կը տան նրան իր սորկութիւնը, և կը վառեն նրա սիրտը ջերմ, ազգասիրական կրակով մը, և աւելի կը բորբոքեն նրա ազատասիրութեան փափագը։ Ասել կուզեմ, որ հայը իր այժմեան տառապանքներուն մէջ, այսօր խելքը գլուխը ժողոված է, և յոյսը իրականութիւն կերպարանափոխվելու վեհ վայրկեաններու առջև հառած կը նկատվի։ Նա համոզված է, թէ պէտք է ինք իրեն օգնէ, թէ օտարներէն չը կայ յոյս։ Բայց ոչ, կայ յոյս, եթէ արժանիք ցոյց տրվի, որ դարերու հուրին և սուրին ներքև մոխիր դարձած է,—մոխիր մը, որ իր մէջ կայծեր կը պարունակէ։ Հայը պէտք է անկեղծօրէն ձեռք ձեռքի տայ, որ կարենայ ցուցնել այդ արժանիքը, որ բռնութեան ձեռքը իսպառ խլել չը կրցաւ։

Մեր ժողովուրդը պատերազմի փոթորիկներէն և կրակէն այրած էր արդէն։ Իսկ այդ նոր հարուածը մոռացնել կը տար բոլորը։ Աւելի դառնացին աղէտ և պատուհաս եղաւ իրեն այդ սոսկալի սովը։ Հացի խնդիրը այսօր հայու կենսական խնդիրը դարձած է։ Վան, Բագրևանդ, Ալաշկերտ, Մուշ, Բաղէշ, Բասէնները, Կարին, Տիգրանակերտ, և այլ գաւառները այժմ սովէն կը տառապին։

Կ. Պօլսի սովելոց յանձնաժողովը ամեն տեղ ունի իր ճիւղերը, որ կաշխատեն նօթի և նուաղեալ հայերուն հաց մատակարարելու։ Ալաշկերտի և Բագրևանդի մէջ 106 մեռեալ ունեցանք մէկ ամսոյ մէջ, և 14 հոգի ցուրտէն ճանապարհին սառեցան, որ հացի կերթային։ Վանի գիւղերում 200-ի չափ մեռեալ ունեցանք մարտ ամսոյ մէջ։ Բասէններու մէջ ևս մեռեալներու թիւը պակաս չէ։ Շատերը բոյսերու արմատներ, խոտ, մեռած կենդանիներու միս ուտելով կապրին։ Կարնոյ փողոցներէն և շուկաներէն առանց արտասուքի անցնել կարելի չէ, զի կիսամերկ աղջիկներ, մանչեր, հարսներ և ծերուկներ, «կտոր մը հաց» ասելով կաղաղակեն։ Բայց այս պարագաներուս մէջ, որչափ թշուառ, նոյնչափ աւելի ի նախանձ շարժված է տաճիկն, երբ կը տեսնէ, որ հայք անձնանուիրաբար իրենց քսակը բացած, կը խնամեն իրենց աղքատներուն,—մինչդեռ տաճիկներ անողոք կերպով աչք կը գոցեն, որ չը տեսնեն իրենց աղքատները։

Թիւրքիոյ անիրաւ վարմունքն մինչև այս կէտը հասուց մեր ժողովուրդը, և դեռ ես կը վարանի, որ բոլորովին սպանել անկարող է։ Եւ դեռ ես պիտի ներեն քաղաքակիրթ ժողովուրդք, որ նենգաւոր և կեղծ գործավարութիւն մը մինչև վերջ աւելի ևս առաջ տանի իր աղէտները։ Կան տեղեր, որ մայրերը իրենց նօթի տղայքը հեռուն տանելով կը ձգեն մի արտի փոսի մէջ, որ նոցա սրբատկոտոր աղաղակը չը լսեն,—կը մնայ հոն մանկիկը և կը մարի…

Հայունի

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 մայիսի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ հրամայված է ռուսաց երկաթուղիների օբլիգացիաների վեցերորդ նոր հրատարակութիւն անել 15 միլիօն մետալական գումարի, իւրաքանչիւր օբլիգացիան 125 ր., օբլիգացիաներին 4% տարեկան եկամուտ տալով։ Ստորագրական գինը նշանակված է 93¾ մետալական րուբլի, կամ հարիւրին 75%։ Ստորագրութիւնը կընդունվի Ս. Պետերբուրգի մէջ, պետական բանկում մայիսի 19-ին, 20-ին և 21-ին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 մայիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93⅝ ր., երկրորդ 92⅛ ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93⅝ ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 226 ր. 75 կ., երկրորդ 220 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 50 կ., երկրորդ 90⅝ ր., երրորդ 90 ր. 50 կ., ոսկի 7 ր. 73 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25½ պէնս, ռուսաց 100 ր. Գերմանիայի վրա արժէ 128 մարկ 50 պֆ., Համբուրգի վրա 217 մարկ 25 պֆ., Փարիզի վրա 268 ֆր. 25 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ